

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת בהעלותך

א. אור החיים.

פרק ח' פסוק ג':

ג וַיַּעַשׂ בֵּן וָגוֹי כַּאֲשֶׁר וָגוֹי. צָרִיף לְדַעַת לָמָּה הֶצְרַף לֹאמֵר אֶל מוֹל פְּנֵי וָגוֹי וְלֹא הִסְפִּיק בְּמֵאֲמֵר וַיַּעַשׂ בֵּן וָגוֹי. עוֹד חֹזֵר לֹאמֵר כַּאֲשֶׁר צִוָּה וָגוֹי וְהוּא הַמֵּאֲמֵר עֲצָמוֹ שֶׁאֲמַר וַיַּעַשׂ בֵּן וָגוֹי, יִכְנֹן לֹאמֵר עַל זֶה הֶדְרַף, אֹמְרוֹ וַיַּעַשׂ בֵּן כְּנֶגֶד פְּרוּק הַנְּרוֹת וְקִנּוּיָתָם כְּדֵי שְׁתַּהַיֶּה כְּחֻדְשָׁה שְׂבוּזָה יִצְדַּק הַחֲנוּף כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, וְאֹמְרוֹ אֶל מוֹל פְּנֵי וָגוֹי כְּנֶגֶד סֶדֶר הַנְּחָתָן שֶׁיְהִי פִּיפּוּיָתֵיהֶם אֶל מוֹל פְּנֵי וָגוֹי, וְאֹמְרוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה לְצַד שֶׁהַדְּבֹר הֵיחָד בַּיּוֹם וְחָבֵא לֹאמֵר שֶׁאֵז בּוֹמֵן שֶׁנִּצְטָה עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה

הָאֲמֹר, לְזֶה אָמַר כַּאֲשֶׁר וָגוֹי לֹאמֵר שֶׁעֲשֵׂה בּוֹמֵן שֶׁצִּוָּה ה' שֶׁהֵיא בְּעַרְבִי, וְהִגַּם שֶׁאֲמַרְנוּ כִּי יִשְׁנֶה לְהַדְלִיקָה בַּיּוֹם בְּנֵר מְעַרְבִי, דְּבָר זֶה לֹא הֵיחָד אֶלָּא בּוֹמֵן יְרִידַת עִם ה' שֶׁהֵיחָד כִּכָּה נֵר מְעַרְבִי (יוֹמָא לט): לֹא בִּימֵי אֶהְרֹן, וְמָה גַם בְּתַחֲלַת הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן. גַּם רָמְזוּ בְּאֹמְרוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה וָגוֹי לְהוֹדִיעַ שְׂכָחוֹ שֶׁל אֶהְרֹן, כִּי מָה שֶׁעֲשֵׂה אֶהְרֹן לֹא עֲשָׂאוֹ לְצַד הַמַּעֲלָה וְהַכְּבוֹד אֲשֶׁר הָאֲמִיר אוֹתוֹ ה' אֶלָּא לְצַד עֲשׂוֹת מִצְוֹת ה', עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוֹ (תְּהִלִּים מ) לְעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חֶסֶד זִי:

שאלות

1. קרא שוב את הפסוק, מהו פסוק?
2. מה הן אלויות ה' פרשנו בתחילת דבריו?
3. איך פרשנו מאמר את פסוקנו לפרטיו?
4. מתי ולאמה הדליקו את הנר המערבי?
5. כמה מתבטא כאן כבוד ונכות ה' אהרון?

* * *

ב. חזקוני.

פרק ח' פסוקים יז'-יח':

(יז) ביום הכותי כל בכור, ולהלן הוא אומר³⁶: ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור, אלא כל תיבת "יום" משמע אף לילה כמו שפירש' * בפרשה בשלח.

(יח) ואקח את הלויים תחת כל בכור, שאם היו כל הבכורים עובדים יהיה בהם נגף, שהרי אביו של זה הבכור שמא הוא לא היה בכור ולא אביו אביו ולא הורגלו בעבודה, ולכשיבא לעבוד לא יהא בקי ונזהר בה ויעשה שלא כהוגן, וניגף, כמו שמצינו בנדב ואביהוא³⁷, אבל הלויים כיון שנבחרו המה ובניהם ובני בניהם לדורות הורגלו והוזהרו בעבודתם לעשותה כמשפט, ולכך אמר הכתוב: לא יהיה ללוי חלק ונחלה³⁸ וגו', שלא יתעסקו בשום מלאכה רק בעבודת הקודש פן ילמד ידיו * למלאכת החול, וע"י כך יהיו זרועותיו ואצבעותיו עבות וקשות ולא יוכל לכופן את הנבל והכנור ויקלקלו השיר. לעבוד את עבודת בני ישראל, עבודה שהיתה מוטלת על בני ישראל לעשות. ולא יהיה בבני ישראל נגף, באחד מבני ישראל, דוגמא: ואם שלש אלה לא יעשה לה³⁹, ויקבר בערי גלעד⁴⁰, ועל עיר בן אתונות⁴¹.

אלוף

בהעלותך

1. מה קושי מוצא פרשנו בפסוק י"ג ומה מצנהו?
2. פרשנו מסביר בפירוט למה נלקחו האלויים במקום הפכורות, התוכל להסביר?
3. למה לא קיבלו האלויים נחלה?
4. מה מסביר פרשנו בקטע האחרון?

* * *

ג. הרמב"ם.

פרק י' פסוק ט': י, ט'

"על הצרה צורר אתם והרעותם בחצוצרות"

מצות עשה מן התורה לזעוק ולהרע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור... כלומר, כל דבר שייצר לכם, כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו.

העניית א', א'

אלוף

1. איך פרשנו מין כאן את המושג: "צרה".
2. האם לפי זה יש מקום להריע בחצוצרות מט פכצוים שבאים צ"י בני אדם?
3. מהי מטרת התרועות האלה?

* * *

ד. תוספת ברכה.

פרק י"א פסוק ה':

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם (י"א ה')

הרמב"ן שואל הסבה לזה שאכלו במצרים דגים בחנם, ותמיהני שלא העיר מגמרא מפורשת במס' סוטה (י"א ב') ששם מבואר מפורש סבת דבר זה, כי "בטעה שהיו נסי ישראל הולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמין להן בכדיהן דגים קטנים, מחצה מים ומחצה דגים", והוא חנם. ועפ"י זה מתבאר מאוד מה שאמרו זכרנו את הדגה ולא את הדג או את הדגים, יען כי כפי המתבאר במס' גדרים (ג"א ב') — שם דג ודגים מורים רק על גדולים, ושם "דגה" כולל גם קטנים. ולפי המבואר, נודמנו בהכדים רק קטנים, ואמרו כפי ההנה.

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם (י"א ה')

ראה מה שכתבנו במאמר הקודם בבאור הלשון חנם. ורש"י כאן מביא מספרי באור שם "חנם" — חנם כן המצות, ולא נתבאר הענין. ויש שפירשו, חנם בלא מצוות, שלא היה להם או במצרים כל מצוה, אבל זה קשה מאוד, דמה שייך דבר זה להתאוננות בעת שטענו והתלוננו על חסרונות גופניות, וגם אפילו אם כן, קשה, למה תפסו לענין זה רק מאכל דגים, והלא בכל מה שאכלו לא היה אצלם אז קיום מצוות. ואולי אפשר לפרש כונת הספרי בלשון חנם מן המצות, כי בעוד שעל אכילת כל דבר, הן בעלי חיים והן צומח נצטוו האדם להמציא להם כל צרכיהם, כי נצטוו לעבוד את האדמה ולהמציא מזון לכל בעלי חיים, וכמו שאמרו, אסור לאדם לאכול קודם שיאכיל לבהמתו (ברכות מ' א'), וכה נהנה כל מין בעל חי מעבודת האדם, כי גם גידולי הצמחים באים מעבודתו את האדמה, וכל זה בא עפ"י מצות ה' בשעת הבריאה, ולכן הוא בא בשכרו ליהנות מהם, ולא כן מזון הדגים שהם גדלים במים ואין להאדם כל יחס למונותיהם, ועל אדותם לא נצטוו האדם כלל, וכמו שכתוב בפ' בראשית (א' כ"ט—ל') הנה נתתי לכם את כל עשב וגו', ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רמש על הארץ, מפורש רק מה שעל הארץ ולא אשר במים, ולכן הנאת האדם מן הדגים באה לו בחנם, שלא בא עליהם צווי ה', והוא ביאור הלשון חנם מן המצוות, מן הצוויים, שלא נצטווה על מוונותם בשעת הבריאה ובכל משך החיים כמו בשאר בע"ח, כמו שבארנו.

בהעלותך

1. מה קשיים מוצא כאן פרשנו?
2. מה הקושי בקשר ל"חניט"?
3. איך פרשנו מפרש באריכות איך ככל זאת מסתדר הצנין דוקא על דאית?
4. מה רוצה פרשנו לפרשנו כאן?
5. איך אתה היית מפרש זאת?

* * *

ה. מדרשי תורה הקדוש אנשלומה האשתורקי היד'.
פרק יא' פסוק כט':

עוד אחשוב כי יהושע נתפעל בנבואת אלרד ומירד לסבות; האחת מצד כבוד משה שאחר שלא הכניסם לאהל הרי היו מפרסמים עצמם בנביאים אעים שלא נאצלו ממה, ודיש במחנה בפרסום, וימשך מזה שיהיו ראשים רבים וחלוקות רבות, ואעים שכבר היו נביאים בזולת אהרן ומרים עם כל זה לא היו מפרסמים ומנבאים בפרהסיא, ולזה אמר אדני משה בלאם. השנית כי היה יהושע המקנא לעצמו שהיה נער משרתו מבחוריו איך לא השיג מאצילותו בימים רבים כמו שהשיגו אלו במעט שנצטרפו עמו. השלישית כי היה ענינם כתלמיד המורה הוראה בפני רבו שלא ברשותו וזהו בלאם. הרביעית כי אולי חשב בהתאסף שבעים איש עם משה למשא העם יהיה זה איזה חלישות למשה להראות עונש מה שאמרי בנבואת אלו במחנה בפרסום שאין ישיב. מכנים ישראל לארץ, ובאהו מענה מספיק לכל הסבות, וכשם שיהושע דבר דבריו יובנו למענות רבות כן משה עיה שב מענהו כולל ומספיק ואמר המקנא אתה לי ר"ל בשבילי, ותספיק לסבה ראשונה, וזה כי היה רצון משה שיהיה כל עם יי נביאים ולא יקנא בזה אם יהיו כאחד טובים בתכונותיהם עד שיוכלו לנבואה, ואמר כי יתן יי את רוחו עליהם ר"ל שאצילות בא מאתו והוא הנותן כח לעשות חיל, לא שאצילות הנבואה תהיה מתחלקת לראשים רבים כי אין לנבואה כי אם ראש אחד והוא אצילות שמע מאת השם ית' המשפיע לאיש או לאישים רבים, כמו הנר הנדלק לאיש אחד יאיר נרו לאנשים רבים והאור אחד כן היא אחת והוא האמת, ואומר המשל שהאמת אין לו קצוות.

אלף

1. פרשנו קובץ יהושע "נתפצל" בנבואת אלרד ומירד, מה הכולנה לכך?
2. ארבע סיבות מונה פרשנו לכך, התוכל למנותן ולהסבירן?
3. מה פירוש יהושע היה מקנא לצמח?
4. למה יש לכאן אותם?
5. מהי אותה "חלישות משה" יהושע ee זה?
6. מה היתה תאבתו fe מה לכל זה?
7. מהי הדעת fe הנכ?

* * *